

MATEMATIKA FANINI O‘QITISHNING MOTIVATSION USULLARINI RIVOJLANTIRISH AHAMIYAT

Navoiy Viloyati Nurota tumani XTBga qarashli

42- Umumiy o‘rta ta’lim maktabida

Matematika fani o‘qituvchisi

Hasanova Matluba Shavkatovna

Annotatsiya: Ushbu maqolada matematika darslarida o‘qitishning motivatsion sohasini rivojlantirishda matematika fanining eng asosiy vazifasi aynan o‘quvchilarni o‘ylashga, to‘g‘ri mantiqiy fikrlashga va mushohada yuritishga o‘rgatishdan iborat ekanligi haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so‘zlar: matematika, motivatsion, mantiqiy, dars, masala, tushuncha

Ma'lumki, matematika fani - abstrakt fan. Uning mazmuni boshidan oxirigacha inson tasavvurining va mantiqiy tafakkurining mahsulidan iborat. Fanning bunday abstrakt tuzilishi, o‘zini-o‘zi boyitib borishi, ya'ni yangidan-yangi matematik tushunchalar va ularning xossalarni ma'lum xossalardan hosil qila olish imkoniyati qadimdan insonning aqliy qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qilib kelgan. Hatto matematik masalalarni yechish musobaqalari o‘tmishda inson aqlini peshlash vositasi bo‘lgan. Shundan kelib chiqadigan bo‘lsak, matematika fanining eng asosiy vazifasi aynan o‘quvchilarni o‘ylashga, to‘g‘ri mantiqiy fikrlashga va mushohada yuritishga o‘rgatishdan iborat ekanligi oydinlashadi. Hech qaysi fan matematika fanichalik o‘quvchilarni o‘ylashga va fikrlashga majbur qila olmaydi. Matematika darslarida turli tuman masala, muammo va jumboqlarini yechish orqali o‘quvchilar to‘g‘ri fikr yuritish, mantiqiy fikrlashni o‘rganadilar. Insonning mantiqiy fikrlay olish layoqati (qobiliyati yoki kompetentsiyasi) uning eng muhim hayotiy ehtiyojlaridan biri hisoblanadi. Inson miyasi ishlashdan to‘xtar ekan, uning hayvondan farqi qolmaydi. Xullas, bir faylasuf ta'biri bilan aytganda, matematika -

aql gimnastikasidir. Yoshlik chogʻidan turli-tuman matematik masalalarni yechish orqali oʻquvchilar hayotiy muammolarni yechishga va turmushda uchraydigan muammoli vaziyatlarida toʻgʻri qarorlar qabul qilishga tayyorgarlik koʻradilar. Bu holatda hamma matematik masalalar ham bevosita hayotiy muammolar haqida boʻlishi shart emas. Har qanday matematik masala ham oʻquvchini oʻylashga majbur qiladi. Turli abstrakt formulalar yordamida hisob kitoblarni, algebraik almashtirishlarni toʻgʻri bajarish, ayniqsa teoremlarni isbotlash, ya'ni ma'lum dalillar asosida uning toʻgʻri ekanligini asoslash mantiqiy fikrlashga doir eng muhim amaliyotlardan hisoblanadi. Shunday ekan, oʻrta umumiy ta'lim tizimida matematika fanining, matematikani oʻqitishning eng asosiy vazifasi oʻquvchilarda mantiqiy fikrlash, toʻgʻri mushohada yuritish layoqatlarini (kompetentsiyalarini) tarkib toptirishdan iborat boʻlmogʻi lozim. Fanga oid umumiy kompetentsiyalar matematika fanidan oʻquvchilar bilishi va uddalashi lozim boʻlgan nazariy bilim va amaliy koʻnikmalarni, fanga oid kognitiv kompetentsiyalar aynan yuqorida zikr etilgan mantiqiy fikrlash, oʻqib- oʻrganish va fan boʻyicha oʻzlashtirilgan bilim va koʻnikmalarni amaliyotda qoʻllash boʻyicha talablarini umumiy holda belgilaydi. Shunga koʻra, matematika fani boʻyicha olib borilayotgan darslar an'anaviy darslar www.pedagoglar.uz 30-son 2-toʻplam may 2022 Sahifa: 120 bilan bir qatorda zamonaviy ta'lim texnologiyalariga asoslangan, oʻquvchilarning koʻproq oʻzlarini mustaqil izlanishga, faoliyatga chorlaydigan uslublardan foydalanishni taqozo etmoqda. Bu holat koʻpgina rivojlangan davlatlar pedagogika jamiyatlari va olimlari tomonidan qayd qilib, ta'lim tizimiga zamonaviy ta'lim texnologiyalari qoʻllanila boshlandi. Matematika ob'ektdagi narsalarning xossalari va ularning oʻzaro munosabatlarini belgilovchi metod kuzatish deyiladi. Matematika oʻqitishning va matematika oʻqituvchisining vazifasi oʻquvchida mustaqil xulosalar chiqarishga intilish tuygʻusini oʻygʻotishdir. Misol. V-VI sinf oʻquvchilarga ega boʻlgan bir nechta figurani koʻrsatib, bu figuralar ichidan oʻq simmetriyasiga ega boʻlgan geometrik figuralarni ajrating deb buyursak, oʻquvchilar barcha figuralarni koʻrib chiqib quyidagicha xulosaga kelish mumkin. Figuralar

ichida o'zidagi biror o'qqa nisbatan ikki qismga ajragan figuralar bo'lsa, hamda ularni shu o'q bo'yicha buklaganda qismlari ustma - ust tushsa, bunday figuralar simmetrik figuralar deyiladi. Ammo boshqa figuralardan o'zlarini teng ikkiga bo'luvchi to'g'ri chiziqlar bo'lmasligi mumkin. U holda bunday figuralar nosimmetrik figuralar deyiladi. Biz bu figuralarni simmetrik va nosimmetrikligini kuzatish orqali ajratdik. Matematik ob'ektdagi narsalarning xossalari va ular orasidagi miqdoriy munosabatlarni sun'iy ravishda bo'laklar (qismlar) ga ajratish yoki ularni birlashtirish tajriba metodi deyiladi. Matematika darslarida o'yinli xolatlarni yaratish matematikaga qiziqishni oshiradi, o'quvchiga xilma-xillik va xayajonli yorqinlikni olib kiradi, charchoqni bartaraf etadi, diqqatni, zehnni, musobaqa xissini, o'zaro yordamni rivojlantiradi. U o'quvchilarning bilim ko'nikma va malakalari sifatini oshirishga, aqliy faoliyatini shakllantirishga ijobiy ta'sir etadi.

Xulosa qilib aytganda, umumiy o'rta ta'lim maktablarida matematika o'qitishdan ko'zda tutilgan asosiy maqsad - hozirgi zamon bozor iqtisodiyoti sharoitlarini hisobga olgan holda har bir jamiyat a'zosining mehnat faoliyati va kundalik hayoti uchun zarur bo'lgan matematik bilim, ko'nikma va malakani berish, shuningdek, o'quvchilarning hayotiy tasavvurlari bilan amaliy faoliyatlarini umumlashtirib borib, matematik tushuncha va munosablarini ular tomonidan ongli o'zlashtirishlariga hamda hayotga tatbiq eta olishga intilish; o'quvchilarda izchil mantiqiy fikrlashni shakllantirib borish natijasida ularning aql-zakovat rivojiga, tabiat va jamiyatdagi muammolarni hal etishning maqbul yo'llarini topa olishiga ko'maklashish; insoniyat kamolati, hayt rivoji hamda umuminsoniy madaniyatning tarkibiy qismi sifatida matematika to'g'risidagi tasavvurlarni shakllantirishdan iborat.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. N.N. Azizxo'jaeva "Pedagogik texnologiya va Pedagogik mahorat" Toshkent. "AvtoNashr" 2006.
2. R.A.Habib. O'quvchilarni matematik tafakkurini shakllantirish . O'qituvchi nashriyoti . Toshkent -1980.
3. Ta'limda yangi pedagogik texnologiyalar: muammolari, echimlar. Ilmiy amaliy konferentsiya materiallari" Toshkent O`z PFITI, 1999 y.